

ΠΗΝΕΛΟΠΗ Σ. ΔΕΛΤΑ

Τρελαντώνης

Εικονογράφηση:
Αγγελική Πιλάτη

Κ Λ Α Σ Ι Κ Η Λ Ο Γ Ο Τ Ε Χ Ν Ι Α

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Τρελαντώνης**
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Πηνελόπη Σ. Δέλτα
ΕΞΩΦΥΛΛΟ – ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ: Αγγελική Πιλάτη
ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΗ ΔΙΟΡΘΩΣΗ: Κυριακή Κάσση
ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Τζίνα Γεωργίου
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Μερσίνια Λαδοπούλου, Βάσω Βύρρα

© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2017

Πρώτη έκδοση: Ιούνιος 2017, 4.000 αντίτυπα

Έντυπη έκδοση ISBN 978-618-01-1846-9
Ηλεκτρονική έκδοση ISBN 978-618-01-1847-6

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδείας του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευσή του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.

Έδρα: Τατοΐου 121, 144 52 Μεταμόρφωση
Βιβλιοπωλείο: Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα
Τηλ.: 2102804800 • fax: 2102819550 • e-mail: info@psychogios.gr
www.psychogios.gr • http://blog.psychogios.gr

PSYCHOGIOS PUBLICATIONS S.A.

Head Office: 121, Tatoiou Str., 144 52 Metamorfossi, Greece
Bookstore: 13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece
Tel.: 2102804800 • fax: 2102819550 • e-mail: info@psychogios.gr
www.psychogios.gr • http://blog.psychogios.gr

ΠΗΝΕΛΟΠΗ Σ. ΔΕΛΤΑ

Τρελαντώνης

Με προλογικό σημείωμα της Καθηγήτριας Παιδικής
Λογοτεχνίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου
Θεσσαλονίκης, κ. Μένης Κανατσούλη

Εικονογράφηση: Αγγελική Πιλάτη

ΣΤΙΣ ΕΓΓΟΝΕΣ ΜΟΥ
Λένα και Αργίνη Ζάνα

Περιεχόμενα

Η Πηνελόπη Δέλτα γράφει ακόμη για παιδιά... ..	11
Τρελαντώνης.....	25
Οι βόλοι.....	31
Οι κατσίκες	40
Στον λόφο της Καστέλας.....	51
Γειτονόπουλα.....	68
Ο Γιάννης	78
Ο ναργιλές	93
Στραβοτιμονιές	105
Μπάτης ο γρουσούζης.....	118
Μπάτης ο γουρλής	130
Η μάχη	149
Αντώνης ο ήρωας	162
Η βάρκα	174
Η ραφτομηχανή.....	192
Μπαρμπαγιάννης Κανατάς.....	212
Πουλουδιάς θράσος.....	233
Βασιλικά δώρα	251
Τρελαντώνης.....	263

Η Πηνελόπη Δέλτα γράφει ακόμη για παιδιά...

*Τα παιδιά σας ζούνε στο έργο σας ζωηρά μα κανονικά,
χωρίς να ξεφεύγουν από το φυσικό τους πλαίσιο.**
Κωστής Παλαμάς

Τα βιβλία της Πηνελόπης Δέλτα τα διαβάζουν τα τωρινά παιδιά, τα διάβασαν οι γονείς τους και οι παππούδες τους, όταν ήταν και αυτοί μικρά παιδιά, τα διάβασαν και οι πιο προηγούμενες γενιές. Όμως και οι συγγραφείς ήταν κάποτε παιδιά... Και η Πηνελόπη Δέλτα ήταν κάποτε παιδί και ίσως σε εκείνη την περίοδο της ζωής της μπορούμε να ανακαλύψουμε –σε εμβρυϊκή μορφή– πολλές από τις ιδέες που τροφοδότησαν τα βιβλία της και οικοδόμησαν το αξιακό της σύστημα όπως εκφράστηκε μέσα από αυτά.

Ας πάρουμε τα πράγματα από την αρχή. Το 1874 γεννιέται η Πηνελόπη στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου – τότε που η ελληνική παροικία ανθούσε εκεί. Ήταν το τρίτο από τα έξι παιδιά του Εμμανουήλ Μπενάκη και της Βιργινίας

---

* Από Π. Σ. Δέλτα, *Αλληλογραφία*, επιμέλεια Ξ. Λευκοπαρίδη, Βιβλιοπωλείον της Εστίας, 1997, σελ. 57.

Χωρέμη. * Τα βιώματά της από την παιδική της ηλικία μπορούμε να τα πληροφορηθούμε και από πρωτογενείς πηγές, δηλαδή από τις ημερολογιακές της σελίδες, για παράδειγμα, το Πρώτες Ενθυμήσεις**, αλλά και –σε μια πιο λογοτεχνική εκδοχή– από μυθιστορήματά της, όπως τα Τρελαντώνης και Μάγκας. Ο Τρελαντώνης (1932) περιγράφει ένα καλοκαίρι της ζωής των αδελφών (που όμως στο βιβλίο είναι μόνο τέσσερα) στον τόπο διακοπών, μακριά από την πολύβουη Αλεξάνδρεια, στο κομψό θέρετρο της εποχής, που είναι ο... Πειραιάς. Τα τέσσερα αδέρφια, η μεγάλη Αλεξάνδρα, ο ατίθασος Αντώνης, που εξελίχθηκε στον μεγάλο ευεργέτη Αντώνη Μπενάκη, η Πουλουδιά –η «δική μας» Πηνελόπη– και ο μικρός Αλέξανδρος, μέσα από μια δροσερή και ανέμελη αφήγηση αναπαρασταίνουν, με πολλή νοσταλγία, τα παιδικά χρόνια της Δέλτα. Και ο Μάγκας (1935) –αν και με όχι τόση ανεμελιά– μας μεταφέρει στη ζωή των Ελλήνων παροίκων της Αλεξάνδρειας.

Ο συνδυασμός των αναμνήσεων της Δέλτα –ημερολογιακών και μυθιστορηματικών– αποκαλύπτει έναν παιδικό χαρακτήρα με ασίγηστη επιθυμία για διάβασμα αλλά και με ένα είδος μοναξιάς που «ξεσπά» τα εσωτερικά του πάθη και όνειρα σε αυτήν ακριβώς τη μοναχική αλλά και με τόση ενσυναίσθηση –για τη ζωή των λογοτεχνικών άλλων– σχολία που είναι το διάβασμα. Ήδη από τότε, η Πηνελόπη, χω-

---

* Περιπλανηθείτε στην ιστοσελίδα του Μουσείου Μπενάκη και διαβάστε μια σύντομη βιογραφία της Π. Σ. Δέλτα: <http://www.benaki.gr/index.asp?id=4010201>

** Π. Σ. Δέλτα, *Πρώτες Ενθυμήσεις*, επιμέλεια Π. Α. Ζάννας, Ερμής, 1989.

μένη στην οικογενειακή βιβλιοθήκη, μαγεύεται από αυτά τα διασκεδαστικά μυθιστορήματα που την κάνουν να περιπλανιέται σε κόσμους γοητευτικούς. Μόνο που είναι όλα γραμμένα σε γλώσσα άλλη από την ελληνική, και ως ενήλικη πια θα νιώσει βαθιά μέσα της αυτό που θα γίνει κεντρική επιλογή των βιβλίων της: να δώσει στα Ελληνόπουλα ελληνική λογοτεχνία που να έλκει την έμπνευσή της από τον ελληνικό κόσμο του παρελθόντος και του παρόντος (της). Όπως σχολιάζει χαρακτηριστικά σε γράμμα της προς τον Φώτη Φωτιάδη, σημαντικό μελετητή του Γλωσσικού Ζητήματος: «Θα ήθελα να βαλθούν πολλοί να γράψουν βιβλία διασκεδαστικά με αγοράκια και κοριτσάκια που παίζουν, μιλούν, κάνουν αταξίες και καλές πράξεις σε Ελληνικό* περιβάλλον, με ομιλίες και διηγήσεις της Ελληνικής σπιτικής μας ζωής, που να περιγράφονται λεπτομερώς οι εύμορφες εθνικές μας συνήθειες και παραδόσεις και οι οικογενειακές μας εορτές (πασχαλιάτικα αυγά, βασιλόπητες κτλ.)». **

Ας μην ξεχνούμε ότι την πρώτη δεκαετία του 20ού αιώνα που η Δέλτα αρχίζει να συγγράφει τα βιβλία της για παιδιά, δεν προϋπάρχει ουσιαστικά ελληνική πεζογραφία για παιδιά, που να λαμβάνει δηλαδή υπόψη τις ιδιαίτερες ανάγκες της παιδικής ηλικίας για ψυχαγωγία και παιχνίδι και συνάμα γνώση και καλλιέργεια χαρακτήρα. Η Δέλτα ανοίγει τον δρόμο στις επόμενες γενιές συγγραφέων και –τουλάχιστον για τη γραφή παιδικών μυθιστορημάτων– θεμε-

---

* Επισήμανση δική μου.

** Από Π. Σ. Δέλτα, *Αλληλογραφία*, επιμέλεια Ξ. Λευκοπαρίδη, Βιβλιοπωλείον της Εστίας, 1997, σ. 87.

λιώνει την ελληνική παιδική λογοτεχνία. Και πάλι αναφωνεί: «Μα έχουμε τέτοια έλλειψη βιβλίων για παιδιά που αποφάσισα να πάρω τη βουτιά [...], να γράψω διήγημα Ελληνικό, με Ελληνικές ιδέες σ' Ελληνικό περιβάλλον».*

Η επιμονή της Δέλτα να γράφει παιδικά βιβλία με έμφαση στην ελληνικότητα κατά καιρούς και από κάποιους μελετητές έχει κατακριθεί. Κάποιοι μάλιστα έφτασαν να την αποκαλέσουν «εθνικίστρια» και «σοβινίστρια». Όμως, δεν μπορούμε να κρίνουμε και μάλιστα να κατακρίνουμε το έργο παλαιότερων δημιουργών με τα κριτήρια που έχουν, ενδεχομένως, επικρατήσει σε μεταγενέστερα χρόνια. Η Δέλτα ζει σε μια εποχή που σε όλη την Ευρώπη είναι κυρίαρχη η έννοια του έθνους-κράτους, καθώς επίσης σε μια Ελλάδα όπου η Μεγάλη Ιδέα αποτελεί βασικό ιδεολόγημα του κράτους. Η Δέλτα είναι, λοιπόν, «παιδί» του καιρού της και εκφράζει μέσα και από τα βιβλία της για παιδιά τη φιλοπατρία και το όραμα μιας Ελλάδας που προσπαθεί να βρει τον δικό της βηματισμό, τις δικές της ιδέες και αξίες. Η Δέλτα, όμως, ταυτόχρονα, δεν εγκλωβίζεται σε μια στενή αντίληψη, σε μια εθνικιστική αντίληψη για τη χώρα της. Μεγαλώνει εκτός του ελληνικού βασιλείου, μορφώνεται μέσα από ξένες γλώσσες (αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά), ταξιδεύει και ζει κατά καιρούς στην Ευρώπη. Δεν είναι μια προσωπικότητα προσκολλημένη σε μια ιδέα περί Ελλάδας απομονωμένης, ούτε σε μια έμμονη σχέση με το «ένδοξο» ελληνικό παρελθόν. Η Δέλτα θέλει να δει την περηφάνια του λαού της, που –το ξέρει– έχει πολύ δρόμο μπροστά του, η σκέψη

---

* Από γράμμα της στον Κωστή Παλαμά, ό.π., σ. 22.

της όμως αναγκαστικά φιλτράρεται από τον ευρωπαϊκό πολιτισμό. Γι' αυτό και η ματιά της –τουλάχιστον σε ό,τι έχει να κάνει με το παιδικό βιβλίο– είναι προοδευτική.

Τι σημαίνει πρόοδος για τη Δέλτα; Πρόοδος είναι να φτιάχνει βιβλία για παιδιά με χαρακτήρες αληθοφανείς, ζωντανούς, σε υποθέσεις με πλοκή ενδιαφέρουσα και που προκαλεί συγκίνηση και ποικίλα συναισθήματα. Πρόοδος είναι να θέτει ένα αξιακό σύστημα το οποίο μεταλαμπαδεύει στα παιδιά αντιμετωπίζοντάς τα με σοβαρότητα σαν να είναι ενήλικοι: την αγάπη για την πατρίδα, τη φιλοπονία, την έννοια του καθήκοντος και της ευθύνης, τον αυτοσεβασμό. Πρόοδος είναι να ξεπερνά ακόμη και τους περιορισμούς και τα εμπόδια της εποχής της για το γυναικείο φύλο και να πλάθει γυναικείους χαρακτήρες με άποψη, προσωπικότητα και δυναμισμό.

Όλα τα παραπάνω διατρέχουν το σύνολο των βιβλίων της, βρίσκουν όμως την καλύτερη έκφρασή τους στο Παραμύθι χωρίς όνομα (1910), ίσως το πιο διαχρονικό βιβλίο της Δέλτα, αυτό που ο σημαντικός παιδαγωγός Αλέξανδρος Δελμούζος χαρακτήρισε «το δεύτερο εθνικό βιβλίο για μικρούς και μεγάλους».* Το βιβλίο δεν είναι μόνο παραμύθι· είναι ιστορία, είναι αλληγορία, είναι ένα σατιρικό μυθιστόρημα γεμάτο πόνο για αυτή τη «Χώρα της Κακομοιριάς» –σύμφωνα με τον χαρακτηρισμό του Παλαμά– που περιγράφει και που δε διαφέρει πολύ από την Ελλάδα: εξαθλίωση του λαού, ανίκανη εξουσία, διεφθαρμένοι πολιτι-

---

* Από γράμμα του Αλέξανδρου Δελμούζου προς τη Δέλτα, ό.π., σ. 220.

κοί, ξεπουλημένο κράτος, που το επιβουλεύονται οι ξένες δυνάμεις, μετανάστευση, φτώχεια, αμορφωσιά. Πόσο επίκαιρο φαντάζει ακόμη και σήμερα το Παραμύθι. Όμως, τα παραμύθια έχουν καλό τέλος και έτσι και η Χώρα των Μοιρολατρών θα σωθεί: η μορφή του νέου και αδιάφθορου ηγέτη, του Βασιλόπουλου, θα εμπνεύσει τον λαό του, το κράτος θα αναμορφωθεί και θα αναγεννηθεί.

Πολλές από τις ιδέες που οικοδομούν την κοσμοθεωρία της Δέλτα συναντούμε στο βιβλίο αυτό. Η Δέλτα είναι μια αστή και δεν έχει την καλύτερη γνώμη για τον λαό της πατρίδας της. Αυτό δε σημαίνει ότι τον περιφρονεί, αλλά αντίθετα ότι ζητά από αυτόν να εξυψωθεί, να ψάξει και να ανακαλύψει αξίες. Αν και η ίδια προέρχεται από αστική και μάλιστα μεγαλοαστική οικογένεια, που έδωσε ευεργέτες στη χώρα, και ο γάμος της με τον Στέφανο Δέλτα συνέχισε τις αστικές της καταβολές, δεν παραδέχεται την ύπαρξη αστικής τάξης στην επικράτεια του ελληνικού κράτους. Τις αστικές αξίες που είδε στην Αλεξάνδρεια και σε μεγάλες πόλεις της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας καθώς και της Ευρώπης δεν τις διακρίνει στην ελληνική αστική τάξη και στον ελληνικό λαό. Λέει χαρακτηριστικά: «Τι δημιουργούμε; Τέχνη; Φιλολογία; Μουσική; Ιστορία γράφομε και μελετούμε; Χαρακτήρα έχουμε; Αρχές έχουμε; Τι βγάλαμε στον τόπο μας, από δω και εκατό χρόνια που ζούμε ελεύθεροι; Εχάλασαμε πολλά πράγματα που μας αφήσαν οι ξένοι· καταστρέψαμε όλα τα μεγάλα κτίρια που πήραμε από τους Τούρκους. Εμείς όμως τι δημιουργήσαμε;»*

---

* Από γράμμα της στον Αλέξανδρο Δελμούζο, ό.π., σ. 264.

Αυτή τη θλιβερή αλήθεια περιγράφει στο Παραμύθι χωρίς όνομα, αλλά καθώς το παραμύθι, ως λογοτεχνικό είδος, είναι αισιόδοξο, το τέλος είναι ευτυχές: ο νέος ηγέτης που αναδομεί το κράτος κατορθώνει το ακατόρθωτο, πίσω όμως από αυτόν –και ενίοτε μπροστά από αυτόν– στέκουν δύο γυναίκες, η Γνώση και η Φρόνηση, που θα τον παροτρύνουν να ηγεμονεύσει και θα τον στηρίζουν στις στιγμές της απελπισίας του. Ο ρόλος του γυναικείου φύλου στο βιβλίο αυτό μπορεί να μην είναι πρωταγωνιστικός και να είναι απλώς υποστηρικτικός και παραπληρωματικός προς τον ανδρικό ρόλο, όμως αποκαλύπτει την πεπιοίθηση της Δέλτα, η οποία να μεν συμβιβάζεται –ως έναν βαθμό– με τις έμφυλες διαφορές της εποχής της, πιστεύει όμως ακράδαντα στη γυναίκα: στην προσωπικότητά της, στην πειθώ της, στη φροντίδα της για τους άλλους, στην επιμονή της και στην αντοχή της, στη βαθιά αλληλεγγύη της.

Στο πολύπτυχο των αξιών που διαποτίζουν τα βιβλία της φαίνεται πως δεν έχει μεγάλο μερίδιο η θρησκευτική πίστη. Αγάπη για την πατρίδα, ναι. Όχι, όμως, στην πίστη που γίνεται θρησκοληψία, προκατάληψη και δεισιδαιμονία. Στο Η Ζωή του Χριστού (1925) προσπαθεί να αποδώσει πρώτα και κύρια την ανθρωπινή του υπόσταση και το ανθρωπινό μήνυμά του, θέλει να ακούσουν τα παιδιά-αναγνώστες τα δικά του, τα πραγματικά του λόγια και μέσα από αυτά τη γλυκύτητα των πράξεών του, δε θέλει να μάθουν «να παπαγαλίζουν τις διεστραμμένες διδαχές αγράμματων παππάδων».* Με κάθε τρόπο, στα γράμματά της,

---

* Ό.π., σ. 265.

στα βιβλία της, στα δοκίμιά της, η μεγάλη κυρία της ελληνικής παιδικής λογοτεχνίας οραματίζεται ένα παιδί –και μετέπειτα ενήλικο– υπεύθυνο, με κριτική σκέψη, ανυπόκριτο, που δεν παρασύρεται από ποταπές ιδεοληψίες ούτε χειραγωγείται από κάθε λογής ανθρώπους άνευ αρχών.

Η Δέλτα ενδιαφέρεται για τα πολιτικά ζητήματα της εποχής της και παρακολουθεί τις δραματικές περιπέτειες του Ελληνισμού. Ζώντας σε ένα συρρικνωμένο (ακόμη) ελληνικό κράτος, τάσσεται αναφανδόν υπέρ της απελευθέρωσης της Μακεδονίας, η οποία ναι μεν βρίσκεται υπό οθωμανική κυριαρχία, αλλά απειλείται και κινδυνεύει από τις επεκτατικές βλέψεις του βουλγαρικού κράτους και της βουλγαρικής εκκλησίας. Αποτέλεσμα των γεγονότων του Μακεδονικού Αγώνα (1904-1908), που συνταράσσουν τους κατοίκους της περιοχής, είναι τα τρία βιβλία της, το Για την Πατρίδα, που είναι το πρώτο της μυθιστόρημα (1909), καθώς και τα Τον καιρό του Βουλγαροκτόνου (1911) και Στα μυστικά του Βάλτου (1937).

Τα τρία αυτά –τα δύο μάλιστα πολυσέλιδα– μυθιστορημάτα της ανήκουν στο είδος του ιστορικού μυθιστορημάτος, είναι, δηλαδή, αφηγήσεις που προσπαθούν μέσα από τη ζωή μυθοπλαστικών χαρακτήρων –που είναι και τα κεντρικά πρόσωπα– να αναπαραστήσουν την ατμόσφαιρα της εποχής, τα αλλοτινά ήθη και κυρίως τα ιστορικά γεγονότα. Έτσι, μέσα από τις ζωές των ατόμων αναπλάθεται η συλλογική μοίρα.

Αξίζει να επισημάνουμε ότι η Δέλτα και στα τρία ιστορικά μυθιστορημάτα της δεν καταφέρεται εναντίον των Τούρκων, αλλά εναντίον των Βουλγάρων: αυτός είναι ο

εχθρός που απειλεί τους μακεδονικούς πληθυσμούς και αυτών τις προθέσεις και πράξεις θέλει να στιγματίσει. Μάλιστα τις σχέσεις αυτές Ελλήνων και Βουλγάρων τις ξεκινά από πολύ παλαιότερα, από τα βυζαντινά χρόνια, και στέκεται στην εποχή του Βασιλείου του Βουλγαροκτόνου που είχε αναδειχθεί σε διώκτη τους. Έτσι, μολονότι μόνο το Σταμυστικά του Βάλτου αναφέρεται στα σύγχρονά της γεγονότα του Μακεδονικού Αγώνα, εντούτοις και τα δύο άλλα, αν και εκτυλίσσονται στη βυζαντινή εποχή, στοχεύουν να υπογραμμίσουν τις διαχρονικά ταραχώδεις σχέσεις των δύο λαών. Η ομοιότητα ανάμεσα στον Βασίλειο Βουλγαροκτόνο και στον αγώνα των μακεδονομάχων είναι αισθητή στα βιβλία της, σχολιάζει ο Στίλπων Κυριακίδης.* Η Δέλτα προβάλλει τη δική της αλήθεια, σύμφωνα και με τις ανάγκες της εποχής, εξάλλου είναι συγγραφέας και δεν είναι πρωταρχική επιδίωξή της η ιστορική ακρίβεια. Άλλωστε και η σύγχρονη ιστορική οπτική κατά κάποιον, έμμεσο, τρόπο τη δικαιώνει, καθώς ακόμη και ο ιστορικός ερμηνεύει τα ιστορικά γεγονότα υποκειμενικά και σύμφωνα με το παρόν: η Ιστορία είναι μια κατασκευή που λαμβάνει χώρα εξ ολοκλήρου στο παρόν, μας λέει ο Κιθ Τζένκινς.**

Η Δέλτα προσπαθεί, λοιπόν, να μεταφέρει ιστορικά γε-

---

* Πρόκειται για εισήγηση (1958), με τίτλο «Η Πηνελόπη Δέλτα και η Μακεδονία», του σημαντικού ιστορικού και λαογράφου, καθηγητή του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Στίλπωνα Κυριακίδη, που μεθοδικά επισημαίνει τη σχέση των βιβλίων της με τον Μακεδονικό Αγώνα (στο <https://maccunion.wordpress.com/2012/05/08/>).

** K. Jenkins, *On "What is History?" – From Carr and Elton to Rorty and White*. London & New York, Routledge 1995, σ. 178.

γονότα σε παιδιά, το κάνει όμως με αίσθημα ευθύνης και με σοβαρότητα. Χρησιμοποιεί έγκυρες ιστορικές πηγές (π.χ. το έργο του γνωστού βυζαντινολόγου Γκουστάβ-Λεόν Σλουμπερζέ, τα αρχεία του Μακεδονικού Αγώνα κ.λπ.), ταυτόχρονα όμως δεν ξεχνά πως γράφει λογοτεχνία και γι' αυτά τα μυθιστορήματά της πρέπει να έχουν –και έχουν– ζωντάνια, ανθρώπινα πάθη, πνοή. Έχει επίγνωση αυτού του ρόλου της όταν ομολογεί στον λογοτέχνη Γιάννη Βλαχογιάννη: «Θέλω να γράψω για τα Ελληνόπαιδα διασκεδαστικά αναγνωστικά βιβλία, ανακατώνοντας όσα περισσότερα ιστορικά γεγονότα μπορώ μέσα στο διήγημα, με τρόπο ώστε, χωρίς να μελετά, το παιδί να μαζεύει γνώσεις εκείνης της εποχής, να γνωρίζει τον Διάκο ή τον Μπότσαρη ή τον Κολοκοτρώνη ή τον Τζαβέλλα, όχι σαν τους σκυθρωπούς οπλαρχηγούς που βλέπει στις ελεεινές ζωγραφιές των σχολικών βιβλίων όπου μαθαίνει ξηρά-ξηρά τα ονόματα των μαχών και τις χρονολογίες, αλλά “σαν ανθρώπους” που ζούσαν και γελούσαν και έτρωγαν και πονούσαν και αγαπούσαν και χόρευαν και πέθαιναν σαν λεοντάρια, και είχαν και τις αδυναμίες τους πλάι στους ηρωισμούς τους».*

Την αληθοφάνεια των ηρώων της την επιτυγχάνει η Δέλτα, μόνο που σε ορισμένες σκηνές ο ρεαλισμός της είναι τόσο προχωρημένος, που τα βιβλία της θεωρούνται βίαια και σκληρά για παιδιά αναγνώστες. Έτσι ο Αργύρης

---

* Από γράμμα της στον Γιάννη Βλαχογιάννη, Π. Σ. Δέλτα, Αλληλογραφία, επιμέλεια Ξ. Λευκοπαρίδη, Βιβλιοπωλείον της Εστίας, 1997, σ. 109.

Εφταλιώτης, ενώ την παινεύει που τα μυθιστορήματά της δεν είναι άψυχα και κρύα, αλλά αντίθετα παρασέρνει τον αναγνώστη της με τη μαγευτική φαντασία της, όμως την επικρίνει για την περιγραφή επεισοδίων που είναι απάνθρωπα και που φέρνουν «φρικήαση». Πάντως, η Δέλτα, μέσα στη φιλοπατρία της και στο ενδιαφέρον της να γνωρίσει στα Ελληνόπαιδα την ιστορία τους, δεν παρασύρεται ώστε να μην καταθέσει τον σεβασμό της, ακόμη και τον θαυμασμό της προς τον εχθρό, προς τον Βούλγαρο. «Η τέχνη, και η πιο πατριδολάτρισσα, δύσκολα ξεχνά τη δικαιοσύνη και την ευγένεια», της σχολιάζει ο Παλαμάς.*

Το συγγραφικό έργο της Δέλτα είναι ποικίλο και πολύμορφο. Ασχολείται κατά βάση με το μυθιστόρημα, αλλά γράφει επίσης διηγήματα για ενηλίκους, αυτοβιογραφικά κείμενα, καθώς και παραμύθια, όπως τη συλλογή Παραμύθια και άλλα (1915), με ξεχωριστή θέση ανάμεσά τους το Η καρδιά της Βασιλοπούλας, που διακρίνεται για τον τρόπο που ψυχογραφείται η βασική ηρωίδα. Είναι χαρακτηριστική η άποψη που εκφράζει η Δέλτα –η οποία αντιμετωπίζει κριτικά τα ελληνικά λαϊκά παραμύθια– για το ποια πρέπει να είναι η ηθική των παραμυθιών, ηθική υψηλή, περήφανη και ευγενική: «Κάνε το καλό γιατί πρέπει να το κάνεις ή μην κάνεις το κακό γιατί εσύ ξεπέφτεις κάνοντάς το».**

Το αξιακό σύστημα της Δέλτα, τα ιδεώδη της θέλει πρωταρχικά να τα μοιραστεί με τα παιδιά. Όχι μόνο γιατί το με-

---

* Από γράμμα του Κωστή Παλαμά προς τη Δέλτα, ό.π., σ. 46.

** Από γράμμα της στον Αλέξανδρο Δελμούζο, ό.π., σ. 217.

γαλύτερο μέρος του έργου της απευθύνεται σε αυτά, αλλά και γιατί αποτελούν τις μελλοντικές γενιές, αυτές που θα στηρίξουν μια νέα ελληνική κοινωνία. Η παιδαγωγός Δέλτα έχει την αντίληψη πως το σημαντικότερο για το παιδί της εποχής της είναι ο αυτοσεβασμός. Η ανατροφή των παιδιών είναι πολύ σοβαρή υπόθεση και γι' αυτό υποστηρίζει ότι η «αγαπημένη» μέθοδος συμμόρφωσης των παιδιών τότε, η τιμωρία, πρέπει να επιβάλλεται πολύ προσεκτικά: «Όσο βαριά και αν είναι μια τιμωρία, αυτή καθαυτή δε χρησιμεύει σε τίποτα. Δίνεται μονάχα για να μην ξεχάσει αμέσως το παιδί πως έκανε μια αταξία, είναι μονάχα για να τη στερεώσει στη μνήμη του και για να μάθει το παιδί πως όλα τα λάθη πληρώνονται. [...] Το μάθημα το δίνει ο τρόπος της τιμωρίας, [...] μερικά παιδιά με μια ματιά τιμωρούνται χειρότερα παρά με τη μεγαλύτερη στέρση».*

Αυτές τις αξίες, που η μεγάλη κυρία της λογοτεχνίας για παιδιά οραματίζεται και πραγματοποιεί με τους ήρωές της, φρόντιζε πρώτα απ' όλα να τις εφαρμόζει στον εαυτό της. Η Δέλτα ανατρέφεται με αυστηρότητα και η έννοια της αυτοπειθαρχίας γίνεται κομμάτι της προσωπικότητάς της και σφραγίζει την προσωπική της ζωή. Το χρέος προς την πατρίδα της το εκπληρώνει με το παραπάνω, τόσο με τα γραπτά της όσο και με την κάθε είδους προσφορά (υλική, φυσική παρουσία, κ.λπ.) σε κατοίκους περιοχών που δεινοπαθούν. Αλλά και η αξιοπρέπεια έχει πρωτεύουσα σημασία στη νοοτροπία της και στον τρόπο ζωής της. Έτσι, όταν το 1925 πρωτοεκδηλώνεται η ασθένειά της (σκλη-

---

* Ό.π., σ. 241.

ρυνση κατά πλάκας) η Δέλτα απομονώνεται στο σπίτι της στην Αθήνα, αρνούμενη να «δειχτεί» σε κοινή θέα. Αποκορύφωση του γεγονότος αυτού, αλλά κυρίως έκφραση της άρνησής της να δεχτεί την παρουσία των Γερμανών κατακτητών στην Αθήνα, είναι η τελική πράξη της αυτοχειρίας της, στις 2 Μαΐου 1941, ημέρα της εισόδου του γερμανικού στρατού κατοχής στην Αθήνα. Η Δέλτα τραβάει την κουρτίνα της ζωής της με έναν μεγαλειώδη, συμβολικό τρόπο διαμαρτυρίας ή και απόγνωσης, για να μας αφήσει ως παρακαταθήκη ότι «τίποτα μεγάλο δεν γίνεται χωρίς θυσίες... Πρέπει τις θυσίες αυτές να ξέρομε να τις κάνομε χωρίς υπολογισμούς»*.

---

* Από το *Για την Πατρίδα*, Βιβλιοπωλείο της Εστίας, 1991, σ. 142.

Οι βόλοι

Ο Αντώνης ήταν πολύ σκάνταλος και πολύ άτακτος, και κάθε λίγο έβρισκε τον μπελά του. Δεν περνούσε μέρα που να μην έτρωγε δυο τρεις κατσάδες, πότε από τη θεία του, πότε από τη μαγείρισσα, πότε από την Αγγλίδα δασκάλα και πότε από την τραπεζιέρα, και κάθε λίγο αναγκάζονταν ν' ανακατώνεται ο θείος.

Σαν έφθανε απ' έξω ο θείος και άκουε την καινούρια αταξία του Αντώνη, το αγαθό του πρόσωπο αγρίευε όσο μπορούσε, σούρωνε τ' άσπρα του φρύδια και, κουνώντας το σταχτί του κεφάλι, έλεγε αυστηρά:

— Αντώνη, ακούω πάλι πως έκανες αταξίες! Φοβούμαι πως δε θα τα πάμε καλά!

Αυτές ήταν οι σοβαρές περιστάσεις. Άκουε η Αλεξάνδρα, η μεγάλη αδελφή, και ντρέπονταν για τον αδελφό της. Άκουε η Πουλουδιά, η μικρότερη αδελφή, κι ένιωθε την καρδιά της να παίζει τούμπανο. Άκουε και ο μικρός ο Αλέξανδρος, καθισμένος στο πάτωμα, με το δάχτυλο στο στόμα, και αποφάσιζε μέσα του πως εκείνος δεν ήθελε να γίνει έτσι κακό παιδί σαν τον Αντώνη.

Και όμως πώς ήθελε να μπορεί να κάνει όσα έκανε ο Αντώνης! Γιατί ο Αντώνης έκανε πολλά δύσκολα πράγματα.

Έκανε τούμπες τρεις στη σειρά — και θα έκανε, λέει, και τέσσερις, αν ήταν πιο μεγάλη η κάμαρα και αν δε χτυπούσε ο τοίχος στα ποδάρια του· σκαρφάλωνε στη γαζία της αυλής· καβαλίκευε στην κουπαστή της σκάλας και κατέβαινε γλιστρώντας ως κάτω· έκανε, πηδώντας με το ένα πόδι, τρεις φορές τον γύρο της αυλής του σπιτιού, χωρίς ν' αγγίξει τον τοίχο· κάθε πρωί, στη θάλασσα, βουτούσε το κεφάλι του στο νερό, κι έμενε τόση ώρα με κλειστό στόμα και ανοιχτά μάτια, και δεν πνίγονταν ποτέ. Και άλλα πολλά έκανε ο Αντώνης.

Έπειτα είχε πάντα γεμάτες τις τσέπες του από τόσους θησαυρούς. Τι δεν έβρισκες μέσα! Καρφιά, βόλους, βότσαλα, σπάγους, κάποτε και κανένα κομμάτι μαστίχα μασημένη, και, πάνω απ' όλα, το τρίγωνο γυαλί, που είχε πέσει από τον πολυέλαιο της εκκλησίας, και που έκανε τόσα ωραία χρώματα σαν το έβαζες στον ήλιο. Ολόκληρο πλούτο είχαν αυτές οι τσέπες του Αντώνη.

Οι γονείς του Αντώνη, που ζούσαν στην Αίγυπτο, δεν μπόρεσαν να ταξιδέψουν εκείνο το καλοκαίρι, κι εκείνος και τ' αδελφια του είχαν έλθει στον Πειραιά με τον θείο Ζωρζή και τη θεία Μαριέτα, που δεν είχαν παιδιά, και κάθονταν σ' ένα από τα σπίτια του Τσίλερ.

Επτά ήταν τα σπίτια του Τσίλερ, όλα στην αράδα κι ενωμένα· το πρώτο, το ακριανό, μεγάλο, με τρία πρόσωπα, τ' άλλα όλα όμοια, με μια βεραντούλα προς τη θάλασσα, και μian αυλή στο πίσω μέρος, προς τον λόφο.

Στο πρώτο, το μεγάλο σπίτι, κάθονταν ο Βασιλέας· στο δεύτερο μια Ρωσίδα, Κυρία της Τιμής της Βασιλισσας· στο τρίτο ο Αντώνης με τ' αδελφια του και τον θείο του και

τη θεία, και στ' άλλα παρακάτω, διάφοροι άλλοι, που, σαν τον Βασιλέα, είχαν κατέβει από τας Αθήνας να περάσουν τους ζεστούς μήνες του καλοκαιριού κοντά στην Πειραιώτικη θάλασσα.

Κάθε μέρα ο Αντώνης και τ' αδελφια του πήγαιναν περρίπατο με την Εγγλέζα τους δασκάλα, και περνούσαν εμπρός στο μεγάλο σπίτι όπου κάθονταν ο Βασιλέας, που είχε μεγάλα σκυλιά του κυνηγιού. Τ' άκουε ο Αντώνης που γάβγιζαν και τραβούσαν τις αλυσίδες τους, κλεισμένα στην αυλή τους την περιτοιχισμένη, και κάθε φορά ο κρότος αυτός και τα γαβγίσματα ήταν μεγάλος πειρασμός.

Και τα τέσσερα αδελφια γνώριζαν καλά τα σκυλιά αυτά, και ιδιαίτερα ένα, τον Ντον. Τα έβλεπαν συχνά με τον Βασιλέα, που τα έπαιρνε μαζί του, λυτά, ελεύθερα, κάθε φορά που έβγαινε περίπατο μονάχος.

Ήταν μεγάλος πειρασμός για τον Αντώνη τα σκυλιά αυτά· και, κάθε φορά που περνούσε μπρος στο σπίτι του Βασιλέα με την Εγγλέζα δασκάλα του, έμενε πίσω, έκανε ελιγμούς, έβρισκε διάφορες προφάσεις, για να πλησιάσει την πόρτα της αυλής, μήπως και τύχει να είναι μισάνοιχτη ή μήπως και βρει καμιά χαραματιά, που να τον αφήσει να δει τον Ντον, το μεγάλο κανελί σκυλί με τα παράταιρα μάτια, το ένα γαλάζιο και το άλλο πράσινο.

Μα πού να ξεφύγει από το βλέμμα της Εγγλέζας! Ξερή και μονοκόμματη γύριζε αυτή, τη στιγμή που νόμιζε κείνος πως είχε γλιτώσει, τον κεραυνοβολούσε με μια ματιά και τον συμάζευε, κατσουφιασμένο μα δαμασμένο, στο μπουλούκι των τριών πιο φρόνιμων.

— Είναι κακιά και γρουσούζα... μουρμούριζε ο Αντώνης

στις αδελφές του, καμτσικώνοντας τις πέτρες του δρόμου με κανένα μαδημένο από τα φύλλα του χλωρό κλαδί, που πάντα βρίσκονταν ανάμεσα στους θησαυρούς του Αντώνη, προς μεγάλο θαυμασμό του Αλεξάνδρου. Είναι τσίφνα και γρινιάρα...

— Τι είναι; ρωτούσε ο Αλέξανδρος γέροντας ολόκληρος εμπρός από τη δασκάλα, που τον βαστούσε σφιχτά από το χέρι, για ν' ακούσει τη λέξη που του ξέφυγε.

Μ' αμέσως τον τίνιζε πίσω η Εγγλέζα, που δεν κατάλαβαινε τα ελληνικά, και τον ξανάφερνε στη θέση του πλάγι της.

— Σπίηκ Ίγγλις! πρόσταζε με το πιο αυστηρό της ύφος!

Και, μαζεμένα πάλι, την ακολουθούσαν τα τέσσερα αδελφια, με ίσιες τις ράχες και σφιγμένα τα χείλια, παρατώντας κάθε αρχισμένη κουβέντα, για να της δείξουν την αποδοκιμασία τους. Κι έτσι, σιωπηλά, έκαναν τον γύρο του βράχου, ανέβαιναν στον λόφο, απομακρύνονταν από τον περαστικό δρόμο.

Κι εκεί στη μοναξιά, στις πέτρες και στα ξερά χαμόκλαρα, κάθονταν όλα τ' αδελφια στην αράδα, με τα πόδια ενωμένα και τα χέρια σταυρωμένα φρόνιμα μπροστά τους, και κοίταζαν από πάνω, ψηλά, τις βαρκούλες που αρμένιζαν μακριά στο πέλαγος, και πιο κοντά, βαθιά, κάτω, στους βράχους, τις πέτρες που ξεχώριζαν μια μια στα διάφανα βαθυγάλαζα νερά της Καστέλας.

Σε λίγο σηκώνονταν η δασκάλα, έκανε πως συγυρίζει τα φορέματά της, κι έβγαζε κρυφά κάτι από την τσέπη της. Ύστερα άνοιγε το βιβλίο της και κάθονταν, γυρίζοντας τη ράχη της στα τέσσερα αδελφια.

Έκανε πως διάβαζε. Μα τ' αδελφια ήξεραν πως δε διάβαζε καθόλου. Γιατί ο Αντώνης την είχε δει δυο φορές, που κρυφά έβαζε στα χείλια της μια μποτίλια με κάτι κανελί μέσα και το έπινε, και πάλι βιαστικά το έκρυβε κάτω από τους φραμπαλάδες της φούστας της.

Τότε άρχιζε η καλή ώρα του Αντώνη και των αδελφών του. Ό,τι ήθελαν έκαναν. Η δασκάλα δεν τους κοίταζε πια. Ο Αντώνης έδινε το σύνθημα, κι ένας ένας σηκώνονταν σιωπηλά και απομακρύνονταν.

Και τότε γίνονταν το ανάστα ο Θεός. Έτρεχαν, πηδούσαν, κατέβαιναν στον δρόμο, σκαρφάλωναν στους βράχους, έπεφταν, σηκώνονταν, φώναζαν, δέρνουνταν, καβγάδιζαν ή γελούσαν, βουτούσαν στις σκόνες, έπιαναν ακρίδες, μάζευαν βότσαλα, πετούσαν πέτρες, τίποτε πια δεν έβλεπε, ούτε άκουε η δασκάλα. Χωμένη στο βιβλίο της, ρουφώντας κρυφά την μποτίλια της, άφηνε τ' αδελφια ελεύθερα.

Και τι ωραία που ήταν η ελευθερία στον βράχο της Καστέλας! Πουθενά δεν ήταν τόσο ψιλή η σκόνη, τα χαμόκλαδα πιο ξερά, τα κλαριά πιο εύκολα να τσακίσουν, οι πέτρες πιο πολλές, το χώμα πιο πλούσιο από θησαυρούς.

Τι δεν έβρισκες εκεί μέσα! Πράσινα και γαλάζια κομμάτια γυαλί, κάποτε και άσπρα, χαλκάδες τενεκεδένιους σκουριασμένους ή καπάκια κουτιών στρογγυλά, σαν ρόδες χωρίς αξόνι –μα ο Αντώνης έλεγε πως ήταν εύκολο να τους κάνεις αξόνι μ' ένα καρφί που θα τα τρυπούσε στη μέση–, κάποτε κανένα κουδουνάκι σιδερένιο χωρίς γλωσσίδι –που και αυτό διορθώνονταν, βεβαίως ο Αντώνης, με μια μεγάλη χάντρα της Αλεξάνδρας, κρεμασμένη σε μια κλωστή

–μόνο που η Αλεξάνδρα, που είχε πέντε τέτοιες χάντρες, δεν ήθελε να δώσει καμιά–, κάποτε κανένα κομμάτι σκοινί ή σπάγο ή τέλι*· μα προπάντων πέτρες, πέτρες όλων των σχημάτων, με φλέβες σταχτιές, μενεξελιές, τριανταφυλλιές ή μαύρες.

Μια μέρα, η Πουλουδιά βρήκε έναν αληθινό θησαυρό· βόλους, βόλους μαύρους, πολλούς, σκόρπιους, μικρούς, ολοστρόγγυλους. Ζαλισμένη τους κοίταζε, άφωνη από τη χαρά της. Η πρώτη της σκέψη ήταν να μη φωνάξει τ' αδελφια της, μην της τους πάρει ο Αντώνης, που πρέσβευε πως τα κορίτσια δεν πρέπει να παίζουν βόλους, πως έχουν κούκλες και πως αυτές τους αρκούν. Μα ήταν τόσο πολλοί οι σκόρπιοι βόλοι, αρκούσαν για όλους, ακόμα και για τον Αλέξανδρο, που τόσο τους λαχταρούσε και που ποτέ δεν του δάνειζε τους δικούς του ο Αντώνης.

Φώναξε λοιπόν τ' αδελφια της.

– Βόλους! Βόλους! Ελάτε να δείτε πόσοι! τους είπε μαζεύοντάς τους γεμάτη τη φούχτα της.

Ανακούρκουδα πλάγι της, καταχαρούμενος, τους μάζευε ο Αλέξανδρος έναν έναν και τους φύλαγε στην άλλη παλάμη του. Ο Αντώνης όμως, με τα δυο του χέρια στις τσέπες του πανταλονιού του, δεν το θεώρησε αξιόπρεπο για ένα αγόρι να ενθουσιαστεί με το εύρημα ενός κοριτσιού. Και είπε ακατάδεχτα:

– Οι δικοί μου είναι πιο μεγάλοι!

Και η Αλεξάνδρα, που ακολουθούσε πάντα τον Αντώνη, είπε:

---

* Τέλι: Σύρμα. (Σ.τ.Ε.)

— Και για να τους πετάξουν εδώ, θα πει πως είναι χαλασμένοι!

Απογοητευμένος άνοιξε ο Αλέξανδρος τα χέρια του και οι βόλοι του σκορπίστηκαν στο χώμα.

Η Πουλουδιά όμως επέμεινε.

— Πού το ξέρεις πως τους πέταξαν; ρώτησε. Μπορεί ένα αγόρι να τους είχε στην τσέπη του, και να τρύπησε η τσέπη του, και να του έπεσαν όσο περπατούσε. Για δες, έχει παντού, εδώ, κι εκεί, και παρακάτω! Θα έτρεχε το αγόρι, και θα έπεφταν οι βόλοι...

— Πφφφ... διέκοψε ο Αντώνης, που είχε πολλή όρεξη να πάρει από τον θησαυρό της αδελφής του, μα που δεν το καταδέχονταν πια, μιας και τον είχε περιγελάσει. Ξέρεις και συ τώρα από αγόρια!

Πειραγμένη στο φιλότιμό της για την περιφρονητική αδιαφορία των αδελφών της, η Πουλουδιά γέμισε την τσέπη της και είπε:

— Καλά. Όταν αύριο μου ζητήσετε τους βόλους μου, εγώ δε θα σας τους δώσω!

Και κάκιωσε και δεν ήθελε να ρίξει με τους άλλους πέτρες στον γιάλο.

Αυτό ήταν το πιο ωραίο τους παιχνίδι. Και παράμερα, λυπημένη, κοίταζε η Πουλουδιά τις πέτρες, που τις πετούσαν τ' αδελφια της και που πηδούσαν στους βράχους και ξαναπηδούσαν ως κάτω κι έπεφταν πλουφ στο νερό.

Το «πλουφ» δεν το άκουαν, γιατί ήταν πολύ ψηλά, και το νερό πολύ χαμηλά. Μα τους είχε πει ο Αντώνης πως κάνει πάντα «πλουφ» η πέτρα στο νερό, και αν το 'λεγε ο

Αντώνης, πρέπει να ήταν αλήθεια. Γιατί ποτέ δεν είπε ψέμα ο Αντώνης.

Και το 'λεγε πάντα ο θεός: «Ο Αντώνης είναι σκάνταλος, μα ψέματα δε λέγει!»

Και το 'λεγε και η θεία, που του τις έβρεχε συχνά.

Και το 'λεγε η κερα-Ρήνη η μαγεύρισα, που, σαν είχε ποнокέφαλο, έδενε ένα μαντίλι γύρω στο μέτωπό της με φέτες πατάτες ή λεμόνια στα μηνίγγια της, κι έβριζε μες στα δόντια της κι έλεγε: «Ντελή-Αντώνης, Τρελαντώνης, που κακό να μην τον πιάσει... γιατί ψέματα δεν ξέρει!»

Το 'λεγε και η Αφροδίτη η τραπεζιέρα, που ήταν καλή, όσο ήταν άσχημη, που γύρευε να κρύψει από τη θεία τις ζημιές του, μα που τις ομολογούσε ύστερα εκείνος.

Όλα τα ομολογούσε, σαν τον ρωτούσαν. Και τον έτρεμαν τα κορίτσια, μην ομολογήσει και τις δικές τους αταξίες και τα δικά τους μυστικά.

Έτσι, εκείνη την ημέρα που βρήκε τον θησαυρό της, πέρασε η Πουλουδιά μεγάλη στενοχώρια.

Τέσσερα αδέρφια έρχονται από την Αλεξάνδρεια για τις καλοκαιρινές τους διακοπές στο αρχοντικό σπίτι των θείων τους, στον λόφο της Καστέλας στον Πειραιά. Η μεγάλη, η Αλεξάνδρα, σοβαρή και πιο μετρημένη· η Πουλουδιά –η λογοτεχνική περσόνα της Πηνελόπης Δέλτα–, πιο αντιδραστική αλλά και πιο προβληματισμένη για τις συμπεριφορές παιδιών και ενηλίκων· ο μικρότερος, ο Αλέξανδρος, που ακόμη παλντζάρει ανάμεσα στην τρυφερότητα της ηλικίας του και στην προσπάθειά του να μοιάζει μεγαλύτερος. Και τέλος ο Αντώνης, που τον λένε Τρελαντώνη, έτσι που είναι «σκάνταλος και πολύ άτακτος, και κάθε λίγο έβρισκε τον μελά του».

Στον *Τρελαντώνη*, που πρωτοδημοσιεύτηκε το 1932, η ανεμελιά της παιδικής ηλικίας, οι σκανταλιές και οι αταξίες του Αντώνη, καθώς και των άλλων τριών, ο κόσμος των ενηλίκων, έτσι όπως τον αντιλαμβάνονται τα μικρά παιδιά, δημιουργούν το πιο ξεκάθαρα «παιδικό» βιβλίο της μεγάλης κυρίας της ελληνικής παιδικής λογοτεχνίας, της Πηνελόπης Δέλτα.

**Με προλογικό σημείωμα της Καθηγήτριας
Παιδικής Λογοτεχνίας του ΑΠΘ, κ. Μένης Κανατσούλη.**

Από 9 ετών

ΚΩΔ. ΜΗΧ.ΣΗΣ: 18880

Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ

www.psichogios.gr